

LEKCJA 7

TEZA. FUNDAMENT KAŻDEJ ROZPRAWKI

Teraz pomówimy o zniechęcającej, przerażającej tezie w rozprawce. Co to jest, jak ją stawiać i dlaczego w ogóle nie należy się tego bać? O tym za moment.

Czym w ogóle jest teza w rozprawce?

Teza w rozprawce to jest najprościej rzecz mówiąc Twoje zdanie w zadanym temacie - czyli oznajmienie, co myślisz na zadany temat, jaki jest do niego Twój stosunek/Twój pogląd.

Jako środek stylistyczny zaś teza to po prostu zdanie oznajmujące, czasami może być nieco dłuższa i zamykać się w 2-3 zdaniach, ale moim zdaniem najlepiej jest budować tezy jednozdaniowe.

Teza to główne twierdzenie, które zamierzasz udowodnić w rozprawce. To jest fundament, na którym buduje się całą pracę. **Ważne!** Teza to nie jest pytanie, nie powtórzenie tematu, ale **Twoje własne stanowisko wobec problemu.**

Teza to trochę kapitan statku – pokazuje dokąd „płynie” cała Twoja rozprawka. Bez tezy rozprawka jest bezcelowa i chaotyczna.

Krótko mówiąc teza to:

- **Główna myśl** – zawiera najważniejszą ideę rozprawki
- **Kierunek argumentacji** – wszystkie argumenty muszą ją wspierać i udowadniać, że jest prawdziwa
- **Definicja problemu** – wyraża stanowisko wobec tematu
- **Wymaga udowodnienia** – cała reszta tekstu to jej uzasadnienie
- **Jest spójna z całą rozprawką** – każdy akapit, argument i przykład muszą do niej prowadzić

Gotowa teza znajduje się... w temacie rozprawki!

Teraz najlepsze - od razu zrzucam Ci z barków ten ciężar. Mianowicie teza będzie de facto praktycznie zawsze zawarta już w poleceniu. Wystarczy ją tak naprawdę wręcz przepisać, tylko lekko modyfikując.

Działa to najlepiej, jeżeli będziesz pisać zgadzając się z problemem postawionym w pytaniu.

Masz bowiem też prawo pisać przeciwko tezie zawartej w temacie, ale ja sugeruję by starać się napisać jednak w zgodzie z nim, bo to dla Ciebie zawsze dużo łatwiejsze.

Przede wszystkim dlatego, że często fragment lektury, cytowany w arkuszu egzaminacyjnym i do którego masz się odnieść zawiera już jeden z argumentów, który jednak zazwyczaj jest argumentem za. Jeśli chcesz pisać przeciw, to często musisz mieć w głowie jakąś inną scenę, inny fragment z lektury.

Teza jest w temacie naturalnym - tylko dobrze się przyjrzyj.

W tematach rozprawek teza będzie już zawarta w poleceniu - łatwo ją znajdziesz, musisz tylko potem ją zapisać w formie zdania twierdzącego.

I w sumie - to zdanie powyżej też jest tezą. Fajnie co?

Zobaczmy kilka tematów rozprawek z poprzednich matur, żeby udowodnić, że to prawda i moja teza jest prawdziwa. Podkreślę w temacie zdanie, które można łatwo przemienić

w gotową tezę, a potem pod spodem zapiszę tezę w takim brzmieniu, w jakim mogłaby znaleźć się w rozprawce.

TEMAT: Różne postawy ludzi wobec własnych błędów.

W pracy odwołaj się do: wybranej lektury obowiązkowej – utworu epickiego albo dramatycznego, innego utworu literackiego – może to być również utwór poetycki i wybranych kontekstów.

TEZA: Ludzie popełniają w życiu wiele błędów - przyjmują jednak wobec nich bardzo różne postawy.

TEMAT: Poświęcenie się dla idei a osobiste szczęście.

W pracy odwołaj się do: wybranej lektury obowiązkowej – utworu epickiego albo dramatycznego, innego utworu literackiego – może to być również utwór poetycki i wybranych kontekstów.

TEZA: Poświęcenie się dla idei burzy osobiste szczęście jednostki.

albo

TEZA: Poświęcenie się dla idei jest nierzadko powodem osobistego szczęścia bohatera i prowadzi go do spełnienia.

TEMAT: Młodość jako czas pierwszych nadziei i rozczarowań. W pracy odwołaj się do: wybranej lektury obowiązkowej – utworu epickiego albo dramatycznego, innego utworu literackiego – może to być również utwór poetycki i wybranych kontekstów.

TEZA: Młodość jest czasem pierwszych nadziei, ale i rozczarowań, kiedy trzeba skonfrontować swoje ideały z rzeczywistością.

TEMAT: Słowa – czyny. Co stanowi fundamenty zaufania? W pracy odwołaj się do: wybranej lektury obowiązkowej – utworu epickiego albo dramatycznego, innego utworu literackiego – może to być również utwór poetycki i wybranych kontekstów.

TEZA: Nie słowa, lecz czyny stanowią fundament zaufania.

TEMAT: Człowiek – zmagający się z losem samotnik poszukujący swojej drogi życiowej. W pracy odwołaj się do: wybranej lektury obowiązkowej – utworu epickiego albo dramatycznego, innego utworu literackiego – może to być również utwór poetycki i wybranych kontekstów.

TEZA: Człowiek poszukujący drogi życiowej jest skazany na bycie zmagającym się z losem samotnikiem.

Widzisz już jakie to jest proste? Bierzesz tak naprawdę wprost polecenie i wpisujesz je jako zdanie oznajmujące dodając ewentualnie jakieś dopowiedzenie/doprecyzowanie Twojego stanowiska w tym temacie.

W każdym temacie maturalnym masz jedno takie praktycznie gotowe zdanie, które może być Twoją tezą - wykorzystaj to. Zwykle możesz praktycznie ubrać w zdanie twierdzące całą tezę, która już będzie w temacie lekko tylko modyfikując szyk zadanego problemu.

DOBRA A ZŁA TEZA

Spróbujmy sobie jeszcze tylko uświadomić, dlaczego jedna teza będzie dobrze postawiona, a inna niekoniecznie.

Jeśli unikniesz kilku prostych pułapek to Twoja teza, nawet zaczerpnięta wprost z tematu, zawsze będzie dobra i będzie Ci ją łatwo udowodnić.

Moim zdaniem dobra teza ma 6 charakterystycznych cech. Jak już swoją napiszesz/wymyślisz, spróbuj się zastanowić, czy spełnia te 6 założeń:

1. **Jasność i precyzja** – wyraża wprost i dokładnie, co będziesz udowadniać,
2. **Konkretność** – dotyczy określonego problemu, nie ogólników w stylu „zwykle bohaterowie literaccy cośtam”,
3. **Stanowczość** – wyraża TWOJE opinie, subiektywny pogląd na dany temat, co TY uważasz,
4. **Związek z tematem** – bezpośrednio odpowiada na postawiony problem,
5. **Zdanie oznajmujące** – teza nie może być pytaniem,
6. **Zgodna z faktami z lektury** – Twoja teza musi mieć poparcie w fabule lektury, teza nie może przeczyć informacjom, jakie są w lekturze.

To są wyróżniki dobrze postawionej tezy, a jakie są zatem najczęstsze błędy?

Cechy źle postawionej tezy

Nie ma ich na szczęście dużo i moim zdaniem są to błędy bardzo łatwe do uniknięcia, o ile tylko dobrze rozumiesz, czym teza powinna być.

Błąd nr 1: Teza jest zbyt szeroka/zbyt ogólna

TEMAT: Rola literatury w życiu człowieka.

Błędna teza: Książki są ważne

(za mało konkretna, nie wskazuje na nic konkretnego)

Poprawna teza:

Literatura jest narzędziem krytyki społecznej, które pokazuje nieuczciwość systemu

(konkretne stanowisko zawężające temat do tego, dlaczego uważasz, że książki są ważne)

Błąd nr 2: Teza będąca powtórzeniem tematu

TEMAT: Czy warto kierować się marzeniami?

Błędna teza: Warto kierować się marzeniami

Poprawna teza:

Marzenia są wartościowe, ale należy zachować wobec nich pewien dystans i realizm

(Twoje stanowisko + doprecyzowanie Twojego poglądu)

Błąd nr 3: Teza niezwiązana z tematem

TEMAT: Przyjaźń potrafi przenosić góry, ale może też ranić

Błędna teza: W życiu człowieka to miłość jest najważniejszym uczuciem

(brak związku z tematem rozprawki zadany w poleceniu)

Poprawna teza:

W życiu człowieka przyjaźń jest niezwykle ważna, nawet jeżeli potrafi ranić, to również uskrzydla i pozwala przenosić góry i pokonywać wiele trudności.

Błąd nr 4: Teza zbyt niejednoznaczna

TEMAT: Człowiek jest kowalem własnego losu

Błędna teza: W pewnych przypadkach człowiek czasami może wziąć los we własne ręce i nie być od niego zależnym (niepewne stanowisko, brak jednoznacznego rozstrzygnięcia)

Poprawna teza:

Człowiek jest kowalem własnego losu, a bunt jest naturalną odpowiedzią na niesprawiedliwość

(pewne stanowisko)

Błąd nr 5: Brak własnego stanowiska – tylko stwierdzenie faktów

TEMAT: Piękno literatury polega na zaprezentowaniu różnych problemów człowieczeństwa

Błędna teza: Bohaterowie w literaturze są różni

(to fakt, nie Twoje stanowisko, czy opinia na temat problemu)

Poprawna teza:

Bohaterowie literaccy są często obrazami rzeczywistych konfliktów moralnych

(zarysowane wyraźnie Twoje stanowisko)

Błąd nr 6: Teza niezgodna z faktami z lektury

TEMAT: Sukces finansowy a szczęście osobiste na przykładzie *Lalki* Bolesława Prusa

Błędna teza: Stanisław Wokulski dzięki sukcesowi materialnemu osiąga szczęście i spełnienie

(nieprawda, bohater kończy głęboko nieszczęśliwy i ponosi osobistą porażkę)

Poprawna teza:

Wokulski odnosi sukces materialny, ale ponosi klęskę w życiu osobistym

Jeśli unikniesz tych 6 podstawowych błędów, a zamiast tego Twoja teza będzie miała 6 cech charakterystycznych dobrej tezy, o której była mowa wcześniej, masz gwarancję, że cała rozprawka będzie na temat, będzie spójna logicznie i merytorycznie poprawna.

JAK STAWIAĆ TEZĘ? 4 PRAKTYCZNE KROKI DO SUKCESU

Powiedzmy sobie jeszcze, jak powinniśmy podchodzić do postawienia tezy? Tok myślowy bowiem powinien być następujący:

KROK 1: Przeanalizuj temat

Znajdź w nim tezę, zastanów się jak mogłaby ona brzmieć. Pomoże Ci w tym np. wypisanie sobie jakichś słów kluczowych, związanych z tezą.

Temat: Czy samotność zawsze jest negatywna? Rozważ problem, odwołując się do 2 wybranych utworów literackich.

Słowa kluczowe: SAMOTNOŚĆ, NEGATYWNA (czy zawsze?)

Co oznaczają? Samotność może być złą rzeczą, ale czy ZAWSZE?

Teza: Samotność nie zawsze jest czymś złym, może bowiem prowadzić do lepszego poznania samego siebie.

KROK 2: Odpowiedz na pytanie z tematu

Ale nie w formie prostego „tak” lub „nie”, a rozwijając myśl,

Temat: Czy samotność zawsze jest negatywna? Rozważ problem, odwołując się do 2 wybranych utworów literackich.

ŹLE: Nie, samotność nie zawsze jest negatywna.

DOBRCZE: Samotność może być czasem koniecznym dla wewnętrznego rozwoju, lecz długotrwała samotność prowadzi do alienacji

KROK 3: Dodaj niuans

Jeśli możesz, warto do tezy dodać jakiś niuans, który pokaże inny punkt widzenia, dzięki czemu uzyskać bardziej ogólne spojrzenie na problem

Temat: Marzyciel - człowiek spełniony, czy uciekający od rzeczywistości?

Teza: Marzenia mogą być źródłem siły i motywacji prowadząc do spełnienia, ale bez realizmu przekształcają się w źródło rozczarowania i będą zaledwie ucieczką od codzienności.

KROK 4: Sformułuj jedno, maksymalnie 2 zdania

Teza nie powinna być za długa, to ma być jasne, konkretne stanowisko

Temat: Przyjaźń - czy ma rację bytu w nowoczesnym świecie?

ŹLE: W dzisiejszych czasach, kiedy żyjemy w pośpiechu, przyjaźń jest chyba nieco mniej ważna niż dawniej, choć oczywiście czasami może być wciąż znacząca dla niektórych ludzi. Nowoczesny świat i wyzwania jakie stawia sprawiają, że o prawdziwą przyjaźń jest nieco trudniej, ale wciąż jest ona możliwa, choć przybiera czasami różne formy.

DOBRE: Przyjaźń jest wartością, która w erze cyfryzacji staje się jeszcze bardziej cenna, mimo że jej kształt ulega transformacji.

Mając to wszystko na uwadze teza już nie będzie stanowiła dla Ciebie problemu, musisz jedynie pamiętać, że ta zła, straszna teza przede wszystkim będzie w zasadzie zawarta w poleceniu, a po drugie, że to Twoje stanowisko, nie powtórzenie tematu, konkretne twierdzenie, którego będziesz bronić przywołując argumenty, i że zawsze jest to zdanie oznajmujące.